

Kort verslag van de bijeenkomst van de landelijke werkgroep gemeentecontacten NL-DLD, gehouden op zaterdag 19 maart 2022 in Harmelen.

Dit verslag volgt de hoofdpunten van de eerder rondgestuurde agenda:

- Betoog Dion over de toestand in Europa en de wereld.
- Archief van de LWG
- Ervaringen met partnergemeentes

Betoog Dion over de toestand in Europa en de wereld

De spreker op deze dag was Dion van den Berg, werkzaam bij PAX. Op basis van de recente informatie uit Oekraïne hield hij een betoog over de stand van zaken in de wereld op basis van de volgende vier punten:

1. Wat speelt er in Oekraïne?
2. Wat zijn de gevolgen voor Europa?
3. Vragen rond de reactie die we nu zien (militarisering).
4. Wat kan de rol van de kerk zijn?

Ad 1. Wat speelt er in Oekraïne?

Het conflict is in feite een ideologisch conflict tussen democratie en sterk leiderschap. Freedom House stelt ieder jaar een index op van alle landen tegen de meetlat van democratie. Nu al 15 jaar lang staat de democratie onder druk! Er is steeds minder ruimte voor meningen buiten die van het gezag. We zien dit o.a. aan zuiveringen in Rusland. Democratie is geen kwestie van grondwetten etc. opstellen, het kost enkele generaties om tot een functionele democratie te komen op basis van actief burgerschap. De kerken in Oekraïne hebben historisch geen moeite met een rijk palet aan religies. Het is in dat opzicht een tolerant land. Vrijheid van religie en oecumene bestaat er al lang. Patriarchen keren zich nu ook af van de patriarch in Moskou en zijn loyaal aan die van Kiev. De infrastructuur wordt kapot gemaakt, o.a. door het bombarderen van ziekenhuizen, scholen en bakkerijen. Deze strategie volgde Poetin ook in Syrië. De religieuze veiligheid neemt onder de Russen sterk af. De impact van oorlog op het individu wordt in Nederland sterk onderschat. Trauma's duren decennialang.

Ad 2. Wat zijn de gevolgen voor Europa?

Een direct gevolg is merkbaar in de buurlanden. Opvang van vluchtelingen in Polen, Hongarije etc. neemt fors toe. Hiermee neemt het belang van Polen binnen de EU toe (er is een soort van "*Wir schaffen das*" mentaliteit). Er dreigt een gevaar voor tweedeling binnen Europa: de EU en de rest. Polen vangt nu veel Oekraïners op, zij willen straks geen Syriërs/Afrikanen/moslims meer. De kritiek op de houding van Polen en Hongarije binnen de EU moet wel op tafel blijven. Internationaal ligt de politiek uiterst ingewikkeld: wellicht is China erbij nodig om Rusland te bedwingen, maar dan zijn de Oeigoeren hiervan het slachtoffer. Ondertussen ontstaat er energie-armoede: de kosten van energie lopen sterk op, rijken kunnen isoleren en andere maatregelen nemen, armen zitten in slecht-geïsoleerde huurwoningen en kunnen de kosten nauwelijks meer opbrengen. Hiermee dreigt een tweedeling in Nederland. Solidariteit is nodig met Oekraïne, maar ook in de eigen buurt.

Ad 3. Vragen rond de reactie die we nu zien (militarisering).

Er is ook hoop: conferenties over de toekomst van Europa worden gehouden. Aanbevelingen hieruit lijken vooral gericht op meer defensiecapaciteit (let wel: geen offensief leger!), dat gebruikt gaat worden voor vredesmissies van de VN. Als direct gevolg zijn de aandelen van de wapenindustrie sterk gestegen. Geld van de European Peace Facility wordt nu ingezet voor militaire ondersteuning in Oekraïne. Duitsland zet meer geld in op defensie, evenals Nederland. De gangbare 3D-benadering richt zich op *Defence, Diplomacy, Development*. Die moet je bij elkaar houden wil je landen helpen, maar dit was bijvoorbeeld in Afghanistan al heel ingewikkeld. De EU is momenteel euforisch (de VN is volledig onzichtbaar, lam gelegd door China en Rusland), ziet nu het moment om Oekraïne te helpen maar dit blijft bij een 1D-model, namelijk de eigen defensie en veiligheid versterken. Eigenlijk is een 4D-benadering nodig: ook *Democracy* erbij! Poetin is vooral bang voor democratie, niet voor de NAVO en wapengekletter (de NAVO zal nooit aanvallen, het is een verdedigingsverdrag). Hij schoot Loekasjenko in Wit-Rusland daarom ook te hulp toen daar de roep om democratie te sterk werd. Hij is bang voor een kring van democratie rondom Rusland die ook over de landsgrenzen doorsijpelt.

Ad 4. Wat kan de rol van de kerk zijn?

Het landelijk gebed voor Oekraïne was een mooi begin: de kracht van verbondenheid is nu heel belangrijk. Daarnaast speelt de opvang van gevluchte Oekraïners. De organisatie hiervan loopt o.a. via wijkkerken (voorbeeld: Tilburg-noord dat toch een arme wijk is). Belangrijk is dat zij niet de hand gaan ophouden maar kunnen participeren in de samenleving. Contacten vanuit de kerken kunnen wat betekenen voor Oekraïne en de Oekraïners. Wellicht is dit de gelegenheid om niet te focussen op gelijke zielen, maar juist op de oecumene en bredere geloofscontacten. Dion verwijst naar een initiatief van de EO om een idee over een vredesconcept op Goede Vrijdag uit te zenden. Omdat ons paasfeest een week eerder valt dan in Oekraïne, wil men paaswensen verzamelen en dat een week later laten bezorgen. Iets dergelijks heeft betekenis voor beide kanten en kan het begin van iets nieuws zijn.

Na dit betoog werd er nog nagepraat over de volgende vijf vragen die opkwamen:

1. Hoe moet je de 4^e D van democratie in Rusland brengen?
2. Hoe kun je democratie invoeren?
3. Wat gelooft Poetin nou eigenlijk?
4. Zijn Europa en Nederland toch wat naïef geweest met reducties op defensie-uitgaven?
5. Hoe is het autoritaire gedrag van leiders te beïnvloeden?

Bij vraag 1: heel veel kritische burgers vertrekken momenteel uit Rusland, zeker 200.000. Zij gaan alle kanten op. Rijke Russen vertrekken naar Servië, maar ook kritische Russen. Contact is belangrijk met de burgers daar. Dit gebeurt meestal onzichtbaar, onder de radar. Verbinding met Rusland wordt nu verbroken, maar is uiteindelijk weer nodig.

Bij vraag 2: Bevordering van democratisering hebben we niet goed aangepakt. Je moet beter kijken naar de plaatselijke gewoonten, de lokale context, en werken aan de mentaliteit van mensen in de richting van burgerschap. Zelfs in Nederland is er nog werk te doen op dat gebied. Meer inzetten op burgerschap en minder op instituties.

Bij vraag 3: Alle rationele verwachtingen rond Poetin zijn niet uitgekomen. Hij heeft een Messias-achtig zelfbeeld om de verloren gegane Sovjet-Unie te herstellen. Hier werkt hij aan met grote meedogenloosheid. Daarnaast is de Russisch-Orthodoxe kerk ook niet de meest democratische kerk.

Bij vraag 4: Ook als je niet gewelddadig bent heb je wel een geloofwaardige defensie nodig. Maar de huidige aanpak (er is geld, wat gaan we er mee doen?) lijkt contraproductief. Het is beter om een analyse van dreigingen te doen en dan vast te stellen wat een geloofwaardige defensie inhoudt. Hoe ga je het dan vervolgens inrichten? Een taakverdeling binnen de NAVO en de EU zou logisch zijn.

Bij vraag 5: Dit is een hele lastige vraag. Hoe kun je bevorderen dat leiders niet de verkeerde weg inslaan? Als je gaat uitzoomen en over decennia gaat kijken om vooruitgang te zien, dan concludeer je wellicht dat het beschavingsniveau van de mensen zelf bevorderend is voor algemeen welzijn.

Archief van de LWG

Het archief van de landelijke werkgroep gemeenteccontacten NL-DLD is veilig gesteld. Hiermee is het ook mogelijk om bijvoorbeeld onderzoek te doen naar de totstandkoming van de eerste gemeenteccontacten die al uit de jaren '50 stammen.

Ervaringen met partnergemeentes

Een algemeen beeld lijkt te zijn dat bemensing en vergrijzing van de contactgroepen op niet al te lange termijn tot problemen gaat leiden of nu al problematisch is. Vanuit diverse contactgroepen is te horen dat de animo afneemt, mensen op leeftijd de reis niet meer aandurven, en de jeugd moeilijk erbij te betrekken is. Dit laatste valt misschien te verklaren omdat de tijd van het Oostblok ver achter ons ligt en de partnergemeentes nu ook gewoon een stukje Europa zijn.

De afgelopen twee jaren met lockdowns en veelvuldige COVID-besmettingen waren niet bevorderlijk voor de contacten, en in sommige regio's van Duitsland zijn er nog steeds heel veel besmettingen en zelfs reisbeperkingen.

Sommige werkgroepen bezoeken nog wel deze vergadering maar hebben de eigen contacten al op moeten geven.

Communiceren over de lopende contacten is heel erg nodig, ook in eigen gemeente! Ik hoor niet voor het eerst dat er kennelijk penningmeesters van de kerkrentmeesters zijn die vragen stellen over geld dat gereserveerd wordt voor de gemeenteccontacten met Duitsland zonder te weten met welke gemeente men contacten onderhoudt en zonder kennis van de aard van die contacten.